

פרופסור חיים תדמור

פרופסור חיים תדמור (פרומשטיין) נולד בשנת 1923 בעיר חרבין שבסין, להורים יוצאי רוסיה, ועלה לישראל כנער, בשנת 1935. בשנים 1943–1950 למד באוניברסיטה העברית היסטוריה של תקופת המקרא והמזרח הקדום אצל בנימין מזר והיסטוריה של תקופת בית שני אצל גדליה אלון. בשנים האלה אף שירת בהגנה. עם קבלת התואר השני במקרא ובתולדות ישראל בירושלים, השלים את התמחותו המקצועית באשורולוגיה בלונדון, אצל החוקר האנגלי הנודע סידני סמית' (Sidney Smith). את חיבורו לתואר דוקטור, שעסק בבעיות בכרונולוגיה המקראית לאור המקורות המסופוטמיים, הגיש לבנימין מזר בשנת 1954. לאחר שלוש שנות השתלמות נוספות באשורולוגיה (1955–1957), באוניברסיטת שיקגו, אצל בנו לנדסברגר (Benno Landsberger) גדול האשורולוגים בימיו, שב ארצה והחל ללמד אשורולוגיה באוניברסיטה העברית. בשנת 1965 ייסד באוניברסיטה העברית את החוג (היחיד אז בארץ) לאשורולוגיה. בזכות המוניטין שיצאו לו בעולם כחוקר ובזכות הכריזמה שלו כמורה נעשה חוג זה למרכז בין-לאומי חשוב לחקר תרבות מסופוטמיה ותולדות המזרח הקדום. רבים מתלמידיו, המלמדים כיום באוניברסיטאות בישראל ובעולם, ממשיכים לפתח את משנתו המדעית ולהפיצה במקומותיהם.

הישגיו במחקר הוציאו לחיים תדמור מוניטין בארץ ובחוץ לארץ, והוא זכה לציוני כבוד לאומיים ובין-לאומיים רבים. בשנת 1985 נבחר כחבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ובין השנים 1995–2004 כיהן כסגן נשיא המוסד. הוא זכה בפרס רוטשילד (2000), נבחר כחבר כבוד של ה־American Oriental Society, והיה עמית אורח של ה־American Academy of Jewish Research. תדמור היה גם מרצה אורח מבוקש ועמית מחקר בכיר בהיכלי המדע הגדולים באירופה, בארצות הברית ובקנדה. הוא קיים קשרי ידידות הדוקים עם חוקרים יהודים ולא-יהודים מרוסיה הקומוניסטית, ותמך ברבים מהם בשנות האימה של המשטר הסטליניסטי.

חיים תדמור חקר את תולדות האימפריות של המזרח הקדום באלף הראשון שלפנה"ס - אשור, בבל ופרס - ובפרט את השפעתן של אלו על עמי האזור הקטנים, וממלכות ישראל ויהודה בכלל זה. בנייתוחיו המעמיקים והמדוקדקים לכתובות מלכי אשור הוא יצר מודלים חדשים ואמות מידה חדשות לחקר ההיסטוריה וההיסטוריוגרפיה של הממלכות העתיקות וחשף את המגמות האידאולוגיות המשתקפות מהן ומדרכי מסירתן הספרותית. גולת הכותרת של פועלו המדעי היא ספרו הגדול יכתובות תגלת פלאסר מלך אשור' (1994) *The Inscriptions of Tiglath-pileser III King of Assyria*, שיצא לאור בהוצאת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. בספר זה הצליח תדמור להרכיב בפעם הראשונה פסיפס היסטורי וכרונולוגי אמין ומוסמך של מסעות מלך חשוב זה, שכבש את ממלכת ישראל והגלה את תושבי הגליל (מל"ב טו:כט).

תרומתו המכרעת של חיים תדמור לחקר המקרא מגולמת גם במאמריו הרבים שהקדיש לסוגיות שונות בתחום ההיסטוריה וההיסטוריוגרפיה של המקרא והמזרח הקדום. היא

ניכרת גם מפעילותו כעורך הראשי של שלושת הכרכים האחרונים של האנציקלופדיה המקראית (כרכים ו-ח) שיצאו לאור על ידי מוסד ביאליק בין השנים 1971–1982 וכן בפירוש לספר מלכים ב, שחיבר בשיתוף עם תלמידו-עמיתו מרדכי כוגן, ושיצא לאור בשנת 1988, בסדרה הבין-לאומית Anchor Bible.

ההוקרה הרבה והידידות העמוקה שרחשו לו עמיתיו ותלמידיו בכל רחבי העולם מתבטאות בעליל בשני ספרי היובל שפורסמו לכבודו. הראשון מהם הופיע לכבוד יום הולדתו ה-65, ונקרא בשם הסמלי: *Ah Assyria...* (על פי ישעיהו י, ה' הווי אשור שבת אפי!); הוא מכיל שפע של מאמרי מחקר, מעשי ידיהם של טובי האשורולוגים וחוקרי המזרח הקדום הפועלים בימינו. הספר השני, כרך כז של 'ארץ ישראל', פורסם לכבודו ולכבוד מרים רעייתו (שתול"א) בשנת 2000. מרים, שליוותה וסעדה את בעלה לאורך כחמישים שנות נישואיהם, היא חוקרת רבת פעלים בתחום הארכאולוגיה של המזרח הקדום, ושימשה עד צאתה לגמלאות, אוצרת בכירה למוצגים הארכאולוגיים מן התקופות הקדומות במוזאון ישראל. את קובץ מחקריו העיקריים בתרגום עברי, בעריכת מרדכי כוגן ('אשור, בבל ויהודה: מחקרים בתולדות המזרח הקדום'), שהופיע זה עתה, לא זכה חיים תדמור לראות בחייו.

כאדם וכמורה חיים תדמור היה דמות מיוחדת במינה. הוא היה אינטלקטואל אמיתי שהתעניין לא רק במחקריו המדעיים אלא גם בתחומי תרבות אחרים, ובהם השירה העברית והשירה הרוסית, שאהבתו לשתייהן הייתה מן המפורסמות. ברצינותו, ביושרו המדעי ובלבביותו האנושית עודד את תלמידיו לעמול קשה ולהצטיין בלימודיהם ובמחקריהם, ועם זה קירב אותם אליו, התייחס אליהם כאל עמיתים, והיה להם יועץ ומורה דרך בדרכם המדעית.

חיים תדמור הלך לעולמו ביום י' בכסלו תשס"ו (11 בדצמבר 2005).

בן 82 היה במותו.

יהי זכרו ברוך.